

MÜXTƏLİF DİLLƏRDƏ FRAZEOLoji VAHİDLƏRİN YARANMASI
VƏ İŞLƏNMƏ METODLARI

Frazeoloji vahidlərin yaranması haqqında fikirlər hələ də bir çox dillər arasında mübahisə predmeti olaraq qalmaqdadır. Amma, buna baxmayaraq, müxtəlif dil materialları əsasında frazeoloji vahidlərin hərtərəfli tədqiqatını aparmaq fikirləri özünü son dövr tədqiqatlarında doğrmaqdadır. Belə ki, bir çox tədqiqatçıların gəldikləri qənaətlərə görə frazeoloji birlik, frazeoloji qovuşmadan fərqli xüsusiyyətlərə malikdir. Belə ki, frazeoloji vahidləri təşkil edən komponentlər arasında əlaqə zəif olur. Frazeoloji vahidləri təşkil edən ayrı-ayrı vahidlər struktur cəhətdən birləşməirlər. Bu qəbildən olan vahidlər semantik cəhətdən sıx bağlı olur. Əşyanın və ya hərəkətin əlamətini deyil, onun bütövlükdə adını bildirir. Bu baxımdan frazeoloji qovuşma tamamilə müstəqilləşmiş nitq vahidi kimi formalaşır. Bu tipli frazeoloji birləşmələrdə komponentlər çox möhkəm sıx əlaqədə olub “qovuşur” və semantik cəhətdən qətiyyə bəllinmür. Cümlə şəklində formalaşmış və sabitləşmiş frazeoloji vahidlər isə predikativ frazeoloji vahidlər hesab olunur. (1., səh. 313-314).

Mübahisə predmeti olaraq qalan digər məsələlərdən biri də frazeologiyanın özünün predmeti məsələsidir. Yəni idiomların, atalar sözlərinin, zərb-məsəllərin, hikmətli və ya qanadlı sözlərin frazeologiyanın tərkib hissəsinə qatılması məsələsidir. Belə ki, adlarını qeyd etdiyimiz bu nümunələrin frazeoloji vahidlərin tərkib hissəsinə nə dərəcədə aid edilib-edilməsi məsələsi problem olaraq qalmaqdadır.

Müxtəlif sistemli dillərlə bağlı olaraq M.Mirzəliyevanın türk dillərinin frazeologiyasının nəzəri problemləri ilə əlaqəli apardığı tədqiqat əsərində də çox maraqlı fikirlərə rast gəldik. M.Mirzəliyeva yazır: “Türk dillərinin frazeologiyasının həm diaxron, həm də sinxron planda dəfələrlə tədqiq olunmasına baxmayaraq, bu günə kimi hələ də bir çox məsələlər mübahisəli qalmış və öz həllini tapa bilməmişdir. İstər ümumi dilçilikdə, istərsə də türkologiyada frazeologiyanın öz xüsusi yeri olmamış, ondan ya, “leksikologiyanın bir qolu kimi danışılmış, ya da ən uğurlu halda o, həmin bəhslə yanaşı öyrənilmişdir. Bu da ilk növbədə frazeologiyanın sərhədlərinin dəqiqləşdirilməsi, onun dilqanunauyğunluqları və işlənmə imkanlarının üzə çıxarılması, ona məxsus kateqoriyaların müəyyənləşdirilməsindən irəli gəlir” (3., səh. 3).

Tədqiqatçılar arasında yaranmış fikir ayrılığı nəticəsində frazeologiyaya “dar” və “geniş” mənada işlənir. Yalnız bir ad bildirən sabit birləşmələr frazeologiyada “dar” mənada işlənir. Atalar sözləri, idiomlar, zərb-məsəllər, qanadlı və ya hikmətli sözlər geniş mənada işlənən frazeologiyaya aiddir.

Geniş mənada işlənən və yuxarıda adlarını çəkdiyimiz məxfumların frazeologiyaya daxil edilməsi məsələsinə tədqiqatçı Z.Əlizadənin öz xüsusi baxışları var. Z.Əlizadəyə görə linqvistik və ekstralingvistik amillər leksik-semantik əsasla atalar sözləri, zərb məsəlləri frazeologiyaya daxil etməyə iman verir. Metaforlaşma dərəcəsinə görə onları üç qrupa ayırmaq olar. Təkcə idiomları frazeologiyanın obyektinə hesab etməklə kifayətlənmək olmaz. Elə idiomlar var ki, onların mahiyyətini açmaq üçün bir və ya bir neçə cümlənin tətbiqi lazım gəlir. Mürəkkəb semantik – sintaktik vahid kimi çıxış edən atalar sözləri və məsəllər də həmin əlamətlərə malikdirlər. Onlar mürəkkəb konstruksiyalı cümlələrdə müxtəlif cümlə üzvləri funksiyasında çıxış edə bilirlər (4., səh. 4).

F.Fərhadov yazdığı tədqiqat əsərində Z.Əlizadənin fikirlərini, nəticələrini aşağıdakı şəkildə ümumiləşdirərək yazır: “Z.Əlizadə elmi araşdırmaların yekunu olaraq aşağıdakı nəticələrə gəlir: Atalar sözləri və məsəllər frazeologiyanın xüsusi qatını təşkil edir. Onlar emosional – ekspressiv mənalarla müxtəlif münasibətlərdə ola bilirlər. Frazeoloji sistemə daxil olan sözlərin daxili forması dəyişilmiş olur. Ayrı-ayrı sözlərin semantik yükü azalır, onlar daha çox ümumi mənə daşımağa başlayırlar. Dilin frazeoloji vahidləri hər bir milli dilin özünəməxsusluqlarını əks etdirir. Tam metoforikləşmə nəticəsində atalar sözləri və məsəllər söz-anlayışa və cümlə-anlayışa uyğun gəlir. Söz – anlayışa ekvivalent olan atalar sözləri və məsəllər insanın xüsusiyyət, davranış və tipini müəyyənləşdirir. Məsələn: Yetənə yetir, yetməyəyə bir daş atır – Кого может с хвотит, хвотает, кого не может – бросает камень в него (narahət, sakit olmayan, şiltaq, cəncəl adam haqqında). Digər bir misal: Nə öliyə hay verir, nə diriyyə pay – не плачет по мертвому, ни дает долю живому (bacarıqsız, əfəl adam haqqında) (2, səh., 12).

Bəzi tədqiqatçılar atalar sözləri və zərb-məsəllərin heç də hamısını frazeologiyaya aid etməirlər. Bunu onunla əsaslandırırırlar ki, heç də bütün atalar sözləri və zərb-məsəllərdə metoforikləşmə baş vermir, orada olan fikirlər öz həqiqi mənasında ifadə olunur. Azərbaycan dilində buna bir neçə misal göstərək: *Yüz ölç, bir biç; asta gedən yorulmaz; axtaran tapar: sinq qabda su qalmaz* və s. Burada maraqlı olan odur ki, öz həqiqi mənasında işlənən atalar sözlərini və zərb-məsəllərin digər dillərə, məsələn, ingilis, fransız, rus və s. tərcüməsini verdikdə ekvivalentlikdən daha çox həqiqi tərcüməyə fikir verilir. Burada isə frazeologizmlərdən söhbət belə gedə bilməz. Çünki, frazeologizmlərin özünəməxsus xüsusiyyətləri vardır ki, buraya metaforikləşmə, ekvivalentlik, məcazilik və s. daxildir. Məsələn: *Yalan ayaq tutar yeriməz. Kor tutduğunu buraxmaz. Ucuz ətin şorbası olmaz* və s.

Bütün bunlar barədə F.Fərhadov yazır: “Müxtəlif sistemli dillərdə, Azərbaycan, rus, ingilis, fransız dillərinin materialları əsasında frazeoloji sistemin linqvistik təhlili belə bir nəticəyə gəlməyə imkan verir ki, frazeologiyaya hər bir xalqın özünəməxsusluqların, adət-ənənələrini, coğrafi mühitini, iqlim şəraitini özündə əks etdirən yaradıcılıq nümunəsidir. Məhz ona görə hər hansı bir xalqın frazeoloji yaradıcılığını başqa bir dildə dəqiq ifadə etmək qeyri-mümkündür. Frazeoloji birləşmələrin məzmununu başqa dildə təxmini ifadə etmək və ya qarşılığını, ekvivalentini vermək mümkündür. Məsələn: 1. *Axırı yaxşı olar* – (Azərbaycan dilində) – *Better late than never* (ingilis dilində); *Лучше поздно чем никогда* (rus dilində).

2. *Gülmə qonşuna, gələr başına* (Azərbaycan dilində) – *He смеется над соседом, с тобой тоже может что-то случиться* (rus dilində), - *Make onether's misture your say* (İngilis dilində) və s. (3., səh. 14).

Məlumdur ki, frazeoloji vahidlərə məxsus olan xarakterik xüsusiyyətlər, sərbəst söz birləşmələrindən fərqlənir. Əgər sərbəst söz birləşmələrindən hər hansı bir dilin sintaktik qanunauyğunluqları öz əksini tapırsa, onlar sintaktik baxımdan da komponentlərə ayrılaraq təhlil də oluna bilirlər. Məhz belə birləşmələr tarixi inkişafın müəyyən dövründə yaranaraq inkişaf edir, müəyyən zaman kəsiyində nitq prosesində formalaşır və yeniləri ilə əvəz oluna bilir. Amma sabit söz birləşmələrində, bu xarakterik xüsusiyyətlər mövcud deyildir. Doğrudur, onlar da dilin inkişafının müəyyən pilləsində yaranır, lakin onları əmələ gətirən, komponentlər sərbəstliyə malik deyillər, keçici səciyyə daşıyırlar. Bu barədə Y.Seyidov yazır: Belə birləşmələri əmələ gətirən sözlər, öz əvvəlki mənalarından az və ya çox dərəcədə uzaqlaşırırlar, onların mənaları birləşmələrin ümumi mənası formunda itir, hissedilməz olur və beləliklə, bu sözlər birləşmənin leksik-semantik ünsürlərinə çevrilmiş olur. Səslər yığışaraq sözlər əmələ

gətirdikləri və buradan da müəyyən anlayışların, məfhumların ifadəsi alındığı kimi, belə birləşmələrdə də sözlər ümumilikdə bir məna, bir məfhum ifadə edirlər. Burada sözlər öz aktivliyini itirir, bir qədər irəli getsək, demək olar ki, onlar birləşmələrin daxilində heç bir məfhum ifadə etməyən “mənasız” formalara çevrilir, halbuki həmin sözlər ayrılıqda müstəqil mənələrə malik olurlar (5., səh. 46).

Bəzən elə hallar da olur ki, həm sərbəst söz birləşmələri, həm də sabit sözbirləşmələrini yalnız kontekst daxilində müəyyən etmək olur. Məsələn, “ağız açmaq”, “əl uzatmaq”, “əl tutmaq” kimi ifadələr həm sərbəst söz birləşmələri, həm də frazeologizm kimi işlənir. Məsələn: Ana uşağın **əlindən tutdu** (sərbəst söz birləşməsi); kasıb – kusubun **əlindən tutmaq** savab işdir (frazeologizm). O, ağzını açaraq dişlərini həkimə göstərdi (sərbəst söz birləşməsi). O, qonşusu ilə dalaşan zaman, **gözünü yumub, ağzını açdı, nə gəldi qonşusuna dedi** (frazeologizm).

Yuxarı hissələrdə də və misallarda da qeyd etdiyimiz kimi, sərbəst söz birləşmələrində hər bir söz həqiqi mənada, sabit birləşmələrdə isə məcazi mənada işlənmişdir. Bu da frazeologizmlərə xas olan əsas əlamətlərdir.

Digər maraqlı bir cəhət isə frazeoloji vahidlərin tərcüməsi zamanı ortaya çıxır. Belə ki, ortalığa çıxan əsas fərq, dil ailələri arasında olan xüsusiyyətlərdir. Məsələn: Azərbaycan dilində elə frazeoloji vahidlər ola bilər ki, onların digər dillərə tərcüməsi mümkün deyildir. Burada dil ailələrini əmələ gətirən qrupların (Roman – german), onların dil daşıyıcılarının müxtəlif adət və ənənələrə malik olmaları, dünyagörüşü, mənəvi – əxlaqi keyfiyyətləri əsas götürülür. Bu xüsusiyyətlərlə əlaqədar olaraq H.Bayramovun fikirləri çox maraqlı kəsb edir. O, yazır: “Dil faktorlarından aydın olur ki, türk dillərinin frazeoloji vahidləri Hind-Avropa dillərindən fərqli olaraq, bir sıra ortaq əlamətlərə malikdirlər. Buna görə Hind – Avropa dilləri frazeoloji vahidlərinə xas olan meyarı eynilə türk dilləri ailəsinə daxil olan dillərə tətbiq etmək mümkün deyil. Müasir Azərbaycan dilindəki *öc almaq, dil tökmək, baş qaldırmaq, ağzını aramaq, əl çəkmək, əldən çıxmaq, gözə gəlmək, yolu düşmək, ağzından süd iyi gəlmək, ağılı itirmək, ad qazanmaq, ayağı düşmək, ayağı yer tutmaq, ayağını kəsmək (bir yerdən), aradan çıxmaq, baş əymək, boyun əymək, boyun olmaq, boynunu burmaq, burnundan götürmək, qan ağlamaq* kimi frazeoloji vahidlər həm komponentlərin və onların arasındakı sintaktik əlaqələrin səciyyəsinə, həm də ümumi mənalarına görə bir neçə müasir türk dilində tam eyniyyət təşkil edir. Fərq yalnız belə sabit birləşmələrin komponentlərinin bu və ya digər fonetik fərqlə ifadə edilməsindədir” (6., səh. 65).

Hüseyn Bayramovun fikirlərinə münasibət bildirərkən onu vurğulamaq yerinə düşər ki, Azərbaycan frazeologiyasında ortaq türk dillərindən fərqli olaraq, həm də rus və fars frazeologizmlərində işlənən sözlərdə olduğu məlum məsələlərdən biridir.

F.Fərhədov ingilis dilində işlənən frazeoloji vahidlərin struktur tiplərini sxem əsasında qruplaşdırmışdır. Onlar aşağıdakılardır:

1. Frazeoloji söz birləşmələri;
2. Tabesizlik frazeologizmləri;
3. Birzəvəli frazeologizmlər;
4. Feli-post pozitiv frazeologizmlər;
5. Predikativ strukturlu frazeologizmlər (2, s. 41).

Müxtəlif tədqiqatçılar yuxarıda qeyd olunmuş frazeologizmlər barədə ayrı-ayrı fikirlər irəli sürmüşlər. Məsələn: N.Amosovaya görə **tabesizlik frazeologizmlərinin** özünəməxsus formal əlamətləri olmuşdur. Bu hər şeydən əvvəl komponentlərin sıralanma sabitliyidir. Bu sıralanmaların pozulması, söz birləşməsinin frazeologizmlərdən çıxarır. Frazeologizmləri təşkil edən ayrı-ayrı komponentlər müstəqildirsə, sabit kontekstdə daşdığı vahid mənanı itirir, real lüğət mənasını əldə etmiş olur. Məsələn, ingilis dilindəki “**beer and skittles**” – “**şən oylanca**” frazeoloji birləşməsində komponentlərin mənası onların yerdəyişməsi ilə tamamilə başqa olur. Belə ki, “skittles and beer” artıq frazeoloji birləşmə deyil, kontekstə aid olmayan müstəqil lüğət mənasında işlənən sözlərin tabesizlik bağlayıcısı ilə birləşməsi (işlənməsi) yolu ilə yaranan söz birləşməsinə çevrilir: “**Skittles and beer**” – “**kəfli və pivə**” mənasını verir. (7, səh. 122).

Frazeoloji söz birləşmələri – Komponentləri arasında tabesizlik əlaqəsi olan qeyri-sabit söz birləşmələrindən ibarət frazeologizmlərdir. Dünya dillərinin əksəriyyətində frazeoloji vahidlər, söz birləşmələri ilə struktur baxımdan müvafiq gəlir. Burada belə bir cəhəti unutmamaq lazımdır ki, əgər qeyri-sabit geniş sözbirləşməsi hələ də tam linqvistik həllini tapmamışsa, frazeoloji birləşmələr bu baxımdan daha sadə izah olunurlar. Onlarda söz birləşməsi ayrı-ayrı komponentlərinə ayrılmayan semantemə malikdir. frazeologizmlər sadə söz birləşməsinə uyğun gəlir. İdiomlar isə sadə və geniş söz birləşmələrində ibarət ola bilər (6., səh. 41).

Birzəvəli frazeologizmlərin əsas xüsusiyyətlərindən biri isə odur ki, burada frazeologizmlər əsasən əsas və köməkçi nitq hissəsinin birləşməsindən düzəlir. İngilis dilində də köməkçi nitq hissəsi funksiyasında isə sözünü bağlayıcı, artikl çıxışı edə bilər.

Feli – postpozitiv frazeologizmlər əsasən əsas və köməkçi nitq hissəsinin köməyi ilə düzəlir. Qoşmaların özlərinin məna qruplarına uyğun olaraq belə frazeologizmlər özləri də üç qrupa ayrılır.

- 1) İstiqamətləndirici: **to come back, to go away, to ture away;**
- 2) Şəkilləndirici: **to sit, to sit down, to stand, to stand up;**
- 3) Gücləndirici: **to end up, to hush up, to fix up** (7., səh. 132).

İngilis dilində maraqlı doğuran digər frazeoloji birləşmələrdən biri də predikativ strukturlu frazeologizmlərdir. Onları iki qrupa ayırmaq olar: qismən predikativ, tam predikativ. Qismən predikativ frazeologizmlərdə predikativlik qabarıq nəzərə çarpır. Belə birləşmələr tabelilik bağlayıcıları ilə əmələ gələn zərflik budaq cümlələri şəklində təzahür edir (2., səh. 44).

İngilis dilində frazeoloji vahidlərin daha maraqlı bir növü də mövcuddur. Buraya **komparativ frazeoloji vahidlər** daxildir. Belə frazeoloji vahidlərdə kontekst daxilində olan komponentlərdən biri semantik cəhətdən intensiv və müstəqil, digəri isə leksik cəhətdən zəif olur. Onun bu dərəcədə zəif olması isə əsasən birinci komponentlə əlaqəsindən daha çox asılı olmasıdır. Belə ki, komparativ birləşmələrdə, əsasən frazeologizmin elementləri arasında kontekstual əlaqə özünü göstərir. Burada isə hər hansı komponentlərdən biri, semantik cəhətdən ikincisindən asılı olmur, əksinə ikinci komponent tamamilə birincidən və ona olan sintaktik münasibətdən asılı vəziyyətdə olur. Amma əsas fərqləndirici cəhət isə ondadır ki, digər frazeoloji vahidlərdən fərqli olaraq komparativ frazeologizmlərdə ikinci komponentlərdə məna zəifləməsi baş verir: mad as hatter – a mad hatter.

Frazeoloji vahidlərin yaranma yollarına aid vahid bir prinsip mövcud deyildir. Müxtəlif tədqiqatçılar da bu məsələlərə müxtəlif nöqteyi-nəzərdən yanaşmışlar. Məsələn, H.Bayramovun fikirlərinə görə, o, şərti olaraq “ismi frazeoloji vahidlər” adlandırılan frazeologizmləri “qeyri-feli frazeologizmlər” adlandıraraq, onları da öz növbəsində qruplara bölməyə, özü də bu qrupları iki hissəyə ayırır.

1. Qrup təşkil edənlər;
2. Qrup təşkil etməyənlər.

DİL VƏ ƏDƏBİYYAT.

Qrup təşkil edənlərə əsasən sifət – isim, isim – isi, isim – sifət, isim – zərf modelləri daxildir. Qrup təşkil etməyənlər sırasına isə sintaktik əlaqələr üzrə birləşməyən bir sıra qeyri-feli frazeoloji birləşmələr daxildir (6., səh. 110).

Azərbaycan dilində hər iki komponenti isimdən ibarət olan frazeoloji vahidlərə aşağıdakıları göstərmək olar: **qəm dəryası, çiçək yağışı, söz yarası, küçə uşağı, ağıl dəryası, ara söhbəti, bazar adamı** və s.

Rus dilində hər iki komponenti isim olan frazeoloji vahidlərə bunları misal göstərmək olar: **голова на плечах, камень на душе, на краю земли, игра природы** и др.

İngilis dilində hər iki komponenti isim olan frazeoloji vahidlərə isə aşağıdakıları misal göstərən olar: **affair of the heart – ürəkdən gələn; the age of consent – evlənmə yaşı; the colour bar – irqi ayrı seçkilik; bed and board – (ər və arvad) ailə münasibətləri** və s.

Qrup təşkil etməyənlər sırasına rus dilində aşağıdakıları göstərmək olar: **He по адресу; до безумия, до бесконечности; под видом** и др.

İngilis dilində qrup təşkil etməyənlərə isə aşağıdakıları göstərmək olar: **the observed of all observes – diqqət mərkəzi; against heavy odds – olduqca əlverişsiz şəraitdə; often and often – tez-tez; the bar of public opinion – ictimai rəy; in short offer – cəld tez, dərhal; all over again – yenidən, təkrarən** və s.

Müxtəlif sistemli dillərdə frazeoloji vahidləri araşdıran tədqiqatçılar ayrı-ayrılıqda öz dillərinə məxsus olan frazeoloji vahidləri müxtəlif aspektlərdə araşdırmış və onlara uyğun da təsnifatını vermişlər. Bu təsnifatlara uyğun olaraq belə qənaətə gəlirik ki, bəzi frazeoloji vahidlər qohum olmayan dillərdə belə yaranma üsuluna görə, bir-birinə uyğun gəlməklə yanaşı, ümumi semantikasına görə bir-birindən fərqlənə də bilərlər. Buna isə biz yuxarıdakı qeydlərimizdə toxunmuşduq.

Ədəbiyyat siyahısı

1. Adilov M.L., Verdiyeva Z.N., Ağayeva F.M. İzahlı dilçilik terminləri. Bakı, Maarif, 1989, 362 s.
2. Fərhadov F.M. Frazeoloji birləşmələrin yaranma yolları. Dissertasiya, 2009, 121 s.
3. Mirzəyeva M. Türk dilləri frazeologiyasının nəzəri problemləri. Bakı, 1996, 428 s.
4. Ализаде З.А. Азербайджанские пословицы и поговорки и их лексикологический анализ. Баку, АДД. 1981, 55 с.
5. Seyidov Y. Azərbaycan dilində sözbirləşmələri. Bakı, Universiteti nəşriyyatı, 1992.
6. Bayramov H.A. Azərbaycan dilində frazeologiyasının əsasları. Bakı, Maarif, 1979, 176 s.
7. Амосова Н.Н. Основы английской фразеологии. Л., Лен. Унив. 1963, 208 с.

Açar sözlər: frazeoloji vahidlər, atalar sözləri, zərb məsəllər, hikmətli sözlər, ismi birləşmələr; feli-birləşmələr; işlənmə metodları.

Ключевые слова: фразеологизмы, пословицы, ударные притчи, мудрые слова, сочетания имен; глагольные сочетания; методы разработки.

Keywords: Phraseologicalism, interdisciplinary, permissive pritchier, erroneous, non-existent; glaucous counting; Methods of Development

Xülasə

Dilin bütün vahidlərinin əmələgəlmə mənbəyi nitq fəaliyyətdir. Bu fikri eynilə frazeoloji vahidlərə aid etmək də olar. Məlumdur ki, frazeoloji vahidlər hər şeydən əvvəl söz birləşməsi olub, nominativ və kommunikativ xarakter daşıyır. Bu xarakterik xüsusiyyətlər nəinki Azərbaycan dilində, həmçinin digər dillərdə də özünü göstərir. Belə ki, frazeoloji vahidlər frazeoloji eyniləşdirmə metodu üzrə seçilir, yəni onlarda sabitlik əmsalının frazeoloji səviyyədə minimaldan aşağı olmaması, onların tərkib hissələrindən başqa mənalandırılması və müxtəlif şəkillərdə formalaşması nəzərə alınmaqla müəyyən edilir.

Резюме

Источником всех языковых единиц является речевая деятельность. То же самое можно сказать и о фразеологизмах. Известно, что фразеологизмы - это, прежде всего, комбинация слов, номинативная и коммуникативная. Эти характеристики показывают вам не только на азербайджанском, но и на других языках. Таким образом, фразеологические единицы выбираются в соответствии с методом фразеологической идентификации, то есть кроме их составляющих и их интерпретации коэффициент устойчивости у них не меньше минимального, различные формы принимаются во внимание.

Summary

The source of all language units is speech activity. The same can be said about phraseological units. It is known that phraseological units are, first of all, a combination of words, nominative and communicative. These characteristics show you not only in Azerbaijani, but also in other languages. Thus, phraseological units are selected in accordance with the method of phraseological identification, that is, in addition to their components and their interpretation, their stability coefficient is not less than the minimum, various forms are taken into account.

Rəyçi: dos.S.Abbasova